

РЪКОВОДИТЕЛЪ

ИЛИ

ОСНОВНОТО УЧЕНИЕ.

—♦—

ОТДѢЛЪ на „ЧИТАЛИЩЕ“

за учителитѣ, учителкитѣ, ученицитѣ и ученичкитѣ.

ОСНОВНО И ВЕЩЕСТВЕННО УЧЕНИЕ

(заради пръвѣйтѣ класѣ отъ Взаимното Училище).

КЪМЪ учителитѣ и учителкитѣ!

Като свидѣтель на методитѣ, които е въ употребленіе въ всичкитѣ наши българики взаимни училища, или като знаеител на начинѣтъ по който ся прѣдаватъ наукитѣ въ тѣзи училища, немогѣ да избѣгна отъ да не подамѣ едно много лесно срдѣство на нашитѣ учители и учителки, т. е. като имѣ набавиѣ единъ методъ, по който трѣбва да слѣдватъ доклѣ ученицитѣ имѣ ся усилятъ да постѣпѣтъ за въ вторѣтъ класѣ.

I.

Учителю! Щомѣ Ви дадѣтъ на рѣцѣтъ нѣколко дѣтца, които никакѣ незнайтѣ, нито да четѣтъ, нито да пишѣтъ, нека прѣвата Ви длѣжностъ да бѣде тѣзи:
а) Да не давате на дѣтцата на веднѣжѣ да учѣтъ а-б-е-т-о, нѣ ги нарѣдите да насѣдѣтъ нарѣдѣ на столѣтъ, захванете да имѣ говорите за нѣща, които сѣ ги слушали отъ родителитѣ си, или за нѣща, които могатъ

си ги сами прѣстави. в) Не имъ говорете за предмѣти отвлечени, които никакъ не слушали отъ родителитѣ си, нѣ имъ говори за прѣдмѣти (нѣща) които ся намиржтъ най близко при васъ и които можтъ си ги дѣтцата прѣдстави, като ги или видѣжтъ или чюѣжтъ. А за по голѣма леснина избирайте таквизи прѣдмѣти които сж намиржтъ въ училището.

Азъ щж Ви подамъ нѣколко прѣдмѣти: Азъ, мы, самъ, единъ, всички, това, което, кой,—съмъ, сме (сме), е (естъ), сж (сжтъ), говорѣж, видѣж, чюѣж, показвамъ.

а) (Учительтъ като говори по полетка, нѣ съ ясенъ и вразумителенъ гласъ, като въ сжщото врѣме непременно съ прѣстътъ си показва на ученицитѣ.) Столъ—показалець — табла. Това е столъ — (нѣ въ сжщото врѣме показва на показалецьтъ) това не е столъ. Това е показалець — (като показва на столтъ). Това си е показалець. Това е табла — (като посочи на показалецьтъ.) Това не е табла.

б) (Учительтъ посочва съ прѣстъ на себѣ си). Азъ! — (На всичкитѣ показва.) Мы! — това азъ! — това мы — това съмъ азъ самъ — азъ единъ — това сме мы — това съмъ азъ самъ — азъ единъ — това сме мы — мы всички.

в) (Посочва на устата си и на себѣ си показва) говорѣж ли (на ушитѣ си и на всички на ушитѣ сочи) чюеме — (съ прѣстъ къмъ себѣ си) показвамъ — (на очитѣ си посочва тѣй сжщо и на тѣхни показва) гядаме. Говорѣж ли азъ самъ — чюете ли мы всички — показвамъ ли азъ самъ — видиме ли мы всички. — Нека да говориме всички, нека да показваме всички! (Всичко това сж повтаря нѣколко пжтя (като ги придружава учительтъ самъ) което е при а) и при б) говорилъ учительтъ.

Подиръ това учительтъ приложи: Говоримъ ли всички — слушаме ли всички — показваме ли всички видиме ли всички.)

г) (Всичко, което ся е по нагорѣ говорило, непременно се показва.) Подиръ това учительтъ казва: Дѣтца, сега говорѣж самъ: стѣна — стѣна — стѣна — стѣна — таванъ — прозорець — прозорець — врата —

фурна. Нека да говоримъ сега всички едногласно! (повтаря се.) — говорѣж самъ: Това е стѣна — това е такожде стѣна — това е такожде стѣна. Това е прозорець — това е такожде прозорець — това е такожде прозорець. Нека всички едногласно да говориме! (повтаря се.)

д) Самъ говорѣж: столъ — столъ — столъ и пр. — Нека всички го речемъ! (повтаря се) — Самъ говорѣж: Столъ — такожде столъ — такожде столъ и пр. — Нека всички го изговоримъ! (повтаря се). (По този начинъ учителътъ изговаря на вѣднѣжъ всичко, нѣ по брѣзо като се самъ изразява — всички! (като и той ги придружи.)

е) Седалище — бѣклица — колко — полица — образъ — кръсть — това е седалище — това е бѣклица — това е колко — това е полица — това е образъ — това е кръсть. — (Въ сѣщото врѣме посочва на други вѣщи, неже на тукъ спомѣнатитѣ.) Това не е седалище — това не е бѣклица — това не е колко — това не е полица — това не е образъ — това не е кръсть.

ж) Това е кожуюхъ — това е такожде кожуюхъ — това е дрѣха — това е такожде дрѣха — това палто — това е такожде палто — това е риза — това шапка — това е кѣрна — това е капела — това сѣ чепаца — това сѣ такожде чепаца.

з) Това е дрѣха — това е връзка — това е прѣдница — това е задница — това е рѣкавъ — това е такожде рѣкавъ.

и) Това е крида (тебеширъ) — това е гѣба (сунгеръ) — това е линія — това е перо — това е дрѣжалка — това е табла — това е книгѣж — това е стѣкло — това е водѣж — (показва на други нѣща). — Това не е крида — това не е гѣба и пр.

і) Самъ говорѣж: Какво е това? Нека всички да говоримъ: Това е столъ. — Говорѣж самъ: Какво е това? Всички говоримъ: Това е собѣж. (По този сѣщій начинъ ся повтарѣжтъ всичкитѣ горѣказани вѣщи изново).

к) Самъ! (На себѣ си посочва.) Не говорѣж: Какво е това? Говорѣж: Кой е тоя? (Като посочва на

всички). Не говориж: Какво е това? Говориж: Кой е той? — Всички!

II.

Учительтъ изговаря съ дѣтцата заедно слѣдѣжщитѣ мѣстоименія и прѣдлоги: Тоа, она, тая, оная, оно, това, — се, безъ, въ, на, надъ, подъ, край, прѣдъ, задъ.

а) (Учительтъ показва на дѣцата нѣща еднакви.) Това е шляпка — това е шляпка — това е шляпка — това е шляпка и шляпка. — Това сж шляпки. — Това е перо — това е такожде перо. Това е перо и перо и перо. Това сж пера. Това е плайвасъ — това е плайвасъ — това плайвасъ. Това е плайвасъ и плайвасъ и плайвасъ и плайвасъ. Това сж плайваси. (По този начинъ повтаря учительтъ и нѣкои отъ горѣказанитѣ упражненія.)

б) (Въ всякъ рѣжж дръжи учительтъ друго нѣщо.) Кридж (тебеширъ) и гѣба (сунгеръ) перо и дръжалкж — моливъ и линія — хартиѣж и книгж — шляпка и калнакъ — табла и мастилницж. (Едното отъ тѣхъ показва, а другото скрива.) Не кридж, нѣ гѣбж — не перо, нѣ дръжалкж — не моливъ, нѣ линіѣж и пр. — (По този сжщій начинъ) крида, нѣ не гѣба — перо, нѣ не дръжялка и пр. — Какво е това?

г) Това за което говори (учительтъ), изричя го тѣй, както се нарича). Мастилница съ мастило — мастилница белъ мастило — дръжялка съ перо — дръжялка безъ перо — перо безъ дръжялка. Стъкло съ вода — стъкло безъ вода. Хартия на книгжтж — хартия въ книгжтж. Перо на мастилницжтж — перо въ мастилницжтж — мастило въ мастилницжтж. Книга на стъклото. Вода въ стъклото. Перо съ дръжялка — дръжялка безъ перо. Какво е туй?

д) Както до горѣ). Хартия на книгжтж — хартия подъ книгжтж. Книгж на хартиѣжтж — книгж подъ хартиѣжтж. Моливъ на шляпжтж. Шляпката на моливътъ — шляпката подъ моливътъ.

Таванъ надъ масжтж — столътъ подъ масжтж. Таванъ надъ столътъ — дѣска подъ столътъ.

Кридж край гѣбата — Гѣба край кридата. Линія

край моливътъ — моливъ край линіѣтъж. Мастилница край стъклото. Стъкло край мастилницата. Стѣна прѣдъ кръгътъ, стѣна задъ кръгътъ. (Слѣдва).

Превель Т. Ив. Мицовъ.

НАЧИНЪ-ТЪ ПО КОЙТО СЯ ПРѢДАВА ВЪ ОСНОВНО-ТО УЧИЛИЩЕ ВЪ КОПРИВЩИЦЪ.

Прѣди да почна да говоря за начинътъ по който ся прѣдава въ нашето училище мысла да расправа на Г-да учителити които ся занимавать съ прѣподаваніе въ основныты училища какъ могътъ научи новыи си ученикъ да говори и да мысли свободно. Желателно бы было да ся порасправи тука, за възрастъта въ който трѣбва да ся завожда младый ученикъ въ училището, нъ мысля че това е работа на по опитнитѣ въ това училище.

Като завѣдять ученикътъ въ училището, прѣди всичко учительтъ трѣбва да почне да го разговаря тѣй:

Учитель. Какъ ти е името ?

Ученикътъ отговаря. Тука трѣбва учительтъ да внимава чтого ученикътъ да изговаря името си ясно и високо.

— Какъ е името на баща ти ?

— Стоянъ или Петко.

— Какъ е името на майка ти ?

Ученикътъ казва името на майка си. Тука ся забѣлѣжва че ученикътъ почва да ся освобожда отъ страхътъ който го притесняваше по прѣди.

— Имашъ ли братя и сестри ?

— Имамъ.

— Кой е най-голѣмый отъ васъ ?

Тука отговорътъ е спорѣдъ потрѣбата.

— Въ коя махала живѣете ?

— Ученикътъ може ся сети или не на това питаніе, за това ако ся не сети, учительтъ повтаря питаніето.

- На кое мѣсто ви е кѣщата ?
- Ученикѣтъ отговаря.
Слѣдъ това учительтъ пита ученикѣтъ си :
- Знаешъ ли защо ся тя довели въ училището ?
- Зная.
- Е, като знаешъ, кажи ми защо ся тя довели ?
- Довели мя ся да уча.
- Знаешъ ли що ще да ся учишь ?
- Ще ся уча да чета и да пиша.

За да не продължавамъ много, учительтъ ще да пита новий си ученикъ, знае ли на що ще да ся учи да чете и да пише, отъ гдѣ ся купувать потребитѣ за четеніе и писаніе, пита го може ли да ся кръсти, и ако неможе той го научава да ся кръсти, и др. такъва.

Съ такъви и други интересни за дѣтето разговори, учительтъ ще забави дѣтето нѣколко деня, така чтото, когато почне да ся учи да бѣде свободно отъ външни притѣсненія за да работи свободно и памятьта му, та да може да изучава всичко брѣзо и лесно.

Слѣдъ това слѣдва :

Първоначално ученіе съ запознаваніе на буквыты.

Като ся съберать нѣколко новы ученици *) и ся приготвятъ по горѣказани начинъ, учительтъ ще да почне да запознава ученициты си първо съ буквыты исписани на коричкы, които могатъ да ся местятъ и то по този начинъ :

Учительтъ казва на дѣцата да станать правы и гы пита да кажатъ въ едно всички :

— Знаете ли защо ви сж довели вашиты бащи или майкы въ училището ?

— Знаемъ.

— Е, кажете ми защо ви сж довели ?

— Да ся учимъ да четемъ и да пишемъ.

Слѣдъ това учителя пита ученициты си : позна-

---

*) Тука трѣбва да ся забѣлѣжи, че въ годината два пѣти довождатъ новы ученици въ нашето училище.

вать ли нѣщата що ся намирать около тѣхъ, като столове и пр.

— Е, дѣца, вие казахте че искате да ся учите да четете, нѣ знате ли съ що ще ся научите на най прѣво да четете?

— Съ буквыты.

— Слушайте сега дѣца, какъвъ гласъ ще издамъ : А-а-а-а (учительтъ изговаря гласа протегнато.) Забѣлѣжихте ли дѣца що ви казахъ ?

— Забѣлѣжихме.

— Кажете ми всички гласа що ви казахъ ?

— А, а, а.

Кажи ми ти Иванчо гласа, кажи ми го и ти Пятко, и ти Стоянчо и пр. Кажете нарядъ всички гласа А.

Дѣцата изговарягъ нарядъ гласа А.

— Познавате ли дѣца гласа А на буквыты ?

— Непознаваме.

— Гледайте че щѣ да ви го кажѣж. (Учителя имъ казва гласа А на коричка). Това е А, вижте да го опознаете добрѣ.

Слѣдъ това учительтъ ще да намѣри нѣкоя речъ съ буква А, на прим. баба, и казва на дѣцата: слушайте дѣца, чуе ли ся гласа А въ речъ баба ?

— Чуе ся.

— Колко пѣти ся чуе гласа А въ речъ баба ?

— Два пѣти.

— Дѣ и дѣ ся чуе ?

— Въ срѣдѣтѣ и на краѣж.

Учительтъ ще намѣри повече речи въ които да има гласъ А, за да опознагъ дѣцата добрѣ гласа. Послеъ учительтъ накарва дѣцата да намѣрятъ и сами рѣчи съ гласъ А.

По този начинъ слѣдва изучваніето на всички гласни букви, също и на съгласници така :

1-ый урокъ : А и О

2 " " Е и І

3 " " И и Ц

4 " " Н и Ю

5 " " Я и Ъ

6 " " Ъ и Ы

7 ый урокъ	Ъ	Ж	и	Ю
8 «	«	Б	и	П
9 «	«	В	и	Д
10 »	«	Г	и	К
11 «	«	Ж	и	З
12 «	«	Л	и	М
13 «	«	Н	и	Р
14 «	«	С	и	Ш
15 «	«	Т	и	Ф
16 «	«	Х	и	Ц
17 «	«	Ч	и	Щ

Ный нарѣдихме на 17 урока изучаніето на всякы-ты буквы, нѣ трѣбва да ся забѣзѣжи и това че, никога дѣцата нещатъ забѣлѣжи буквиты въ казанити уроци. За това учителя щомъ като види че дѣцата не сж забѣлѣжили буквити на нѣкой урокъ оставя ги за другъ пѣтъ.

Въ нашето училище ся прѣдава всяка утрѣна ченіе или запознаваніе съ буквиты (спорѣдъ отдѣленіето) а вечерь писаніе. Ето и начинътъ за обученіето въ първоначално писаніе.

Обученіе за първоначално писаніе въ основното училище въ Копривщицѣ.

Учительтъ сѣда близо при чернѣтѣ дѣскѣ, зема при себе тебеширъ и казва на дѣцата да излѣзатъ при чернѣтѣ дѣскѣ.

— Знаете ли дѣца какъ ся казва това? (Сочи на чернѣтѣ дѣскѣ.)

— Черна дѣска.

— Знаете ли що ся прави съ чернѣтѣ дѣскѣ?

— Пише ся на неѣ.

— Съ що ся нише на чернѣтѣ дѣскѣ?

— Съ тебеширъ.

— Знаете ли що е това? (Посочва тебешира на дѣцата.)

— Тебеширъ.

— Знаете ли що ся прави съ него?

— Пише ся на чернѣтѣ дѣскѣ.

— Въ коѣ рѣкѣ дръжа тебешира?

— Въ дѣснѣтѣ.

— Трѣбва да знаете, че съ дѣснѣтѣ рѣкѣ ся пише.

— Вижте какъ дръжа тебешира. Тука трѣбва да ся забѣлѣжи, че който учитель желае да ся научять ученицити му да пишять брѣзо и красно, трѣбва отъ сега да обучава ученицити си да дръжаѣ писалката право, защото ако остави за послѣ, голѣми спѣнки ще да посрѣщне.

— Глѣдайте сега дѣца, що щѣ да напиша на чернѣтѣ дѣскѣ. (Учителя написва една точка.)

— Кажете дѣца, що написахъ?

— Точка.

— Ела Петко ми напиши и ти една точка като тѣзи, нѣ по напрѣдѣ ми кажи съ койѣ рѣкѣ ще да дръжишь тебеширѣтъ. Ела и ти Стоянчо та ми напиши точка и ти Драгне и пр. напишете ми всички нарядѣ по еднаж точкѣ, нѣ по напрѣдѣ всякой да ми каже какъ ще да дръжите тебеширѣтъ.

Дѣцата пишять нарядѣ по еднаж точкѣ.

— Глѣдайте дѣца че ще напиша още еднаж точкѣ. (Учительтъ пише още еднаж точкѣ успорядно на оная что бѣше писалъ по прѣди, и съединява точкыты съ права чърта.) Послѣ учителя накарва ученициты да пишять точки и да ги съединяватъ съ прави чърти. Съ това учительтъ ще занимава дѣцата до тогава, догдѣ навикнатъ да дръжатъ тебеширѣтъ право и да имѣ не треперать рѣцѣти при писаніето. Въ противенѣ случай ако учителя почняше да обучава дѣцата испърво да пишять буквити не щеше да има никакѣвъ успѣхъ въ писаніето

Като стигнатъ дѣцата както казахме горѣ да дръжатъ тебешира и да пишять точты и чърти учителя почва да ги обучава въ писаніе буквити; нѣ прѣди да научять да пишять еднаж буквѣ другѣ имѣ не показва. По тоя начинѣ слѣдва обученіето въ първоначалното писаніе.

(Ще слѣдва).

ПЪРВЪ УРОКЪ ЗА СМѢТАНЕ У ОСНОВНИТЪ УЧИЛИЩА.

(Продължава са отъ 17 брой).

Отъ само себе си са разбира, а не да казваме, че дѣцата не трябва да учатъ никакви правила отъ *смѣтницата*, нѣ да ги напълучватъ тѣ сами. Тѣй на прим. ако не могатъ да отзематъ една единица отъ друга единица, то не трябва да са казва на дѣцата, че трябва да зематъ отъ десетицата и т. н., нѣ трябва да са даде на ученика два снопа прѣчки и още отдѣлно нѣколко да кажемъ на пр. *три*, и дѣтето самò ще види, че трябва да са отвѣрзи единъ десятиченъ снопъ, и като смѣтне, колко сѣ остали, лесно ще разбере, какъ са вади отъ *единици* или *стотини* и т. н. Когато дѣцата научатъ сѣки простъ аритметически законъ и са навикнатъ да го правятъ на умъ, съ рѣчи и писане, тогава можемъ го свързва у аритметическо правило, само за да би са упражнило и изражявало дѣтето по точно. Задатѣцитѣ трябва да сѣ даватъ колкото са може изъ живота, у когото сѣ намиратъ дѣцата. Нека напр. да измѣрятъ сичкото училище, сички столове, врата и прозорци; нека изброятъ листоветѣ у книгитѣ си; нека си изброятъ годинитѣ; нека изброятъ недѣлитѣ, динетѣ и часоветѣ до идущия празникъ и други.

Задатѣцитѣ трябва малко по малко да бждѣтъ и по голѣмички, нѣ никога да не изгубватъ своя практиченъ и очевиденъ характеръ. По сѣтне тѣзи задатѣци ще послужатъ на дѣцата у живота имъ. Тѣй на примѣръ, нека са присмѣтне съ дѣтето отъ какво е станало неговото *сетре* или *абичка*; за туй трябва да са присмѣтне най пѣрво цѣната на сукното или абата, и то тѣй щото да бжде близо до истинската цѣна.

Г. Ушинский казва, какъ видѣлъ у едно училище у *Швейцария*, какъ са ползувалъ учителя отъ аритметическитѣ задатѣци и какъ води дѣцата да научатъ и економическата работа. Слушалъ сѣмъ, казва той, какъ *Швейцарския* учитель смѣта съ сички ученици у учили-

щето, отъ какво е станалъ хлѣба, когото са изѣли съ другаритѣ си и защо става той толко много. Туй е было най драгъ и най полѣзенъ урокъ: дѣцата са запознавали не само съ цѣната на хлѣба, нѣ и съ сичко до дѣ доде хлѣба на рѣка; научватъ колко *хакъ* сж зели на воденицата и защо; каква полза остава на хлѣбаря, защо и т. н.

Ето и нѣколко задатѣци за углѣдъ на учителитѣ:

1. У училището има 6 стола; на сѣкий столъ по 5 ученика. Колко ученика сж у сичкото училище?

2. На десетъ ученика е дадено по 2 прописа; у сѣкий прописъ имало по 3 табака. Колко табака е потрошено за сички?

3. У училището сж сѣднали 32 ученика на 8 стола; на сѣкий столъ по еднакъвъ брой. По колко сж сѣднали на единъ столъ?

4. У училището има 5 стола; на пѣрвий столъ сѣдатъ 4 ученика; а на сѣкий отъ осталитѣ по единъ повече отъ пѣрвитѣ. Колко ученика има у училището?

5. У нашата соба има 6 прозорци; на сичкитѣ прозорци има 48 *джама*. Колко джама има у едина прозорець?

6. Колко рокове има у 5 вола?

7 Единъ *бакалинъ* продалъ за 80 гроша *кестане*; сѣка ока е продавалъ по 5 гроша. Колко оки е продалъ?

8. На петтима ученика сжмъ далъ 6 плаиваса; сѣкий по 10 пари. Колко струватъ сички плаиваси?

9. Двама овчяри, кога си смѣсятъ овцитѣ иматъ 60 брави наедно, нѣ у едина са два пѣти по много отъ колкото у другия, като ги разлѣчатъ. Кой по колко има?

10. Трима *симитчий* продавали цѣлъ день *симитъ*. Вечер'та останали на едного 8 *симитя* не продадени, на втория два пѣти толкосъ, а на третия, колкото на втория и още 7 по много. Колко сж остали на сичкитѣ?

11. Трима другари си подѣлили орѣхитѣ тѣй: едина зель 14 орѣха, другия толко и още 7 по много, а трѣтия 4 по малко отъ втория. Колко сж были сичкитѣ орѣха?

12. 10 ученика приели отъ страна на Мария 2 гроша и ги подѣлили равно помѣжду си. По колко са паднало сѣкому ?

13. Единъ ученикъ прѣдложилъ на другаря си 10 питания изъ *сѣтницата* съ условие : да му дава за сѣвкий добъръ отговоръ по 8 орѣха ; а пакъ за сѣна погрѣшка да приема той 10 орѣха. Другаря му му отговорилъ само на 6 питания. Колко орѣха ще получи ?

14. У Стояна има 30 орѣха, а у Станя още 12 повече. По колко трябва сѣкой отъ двамата да даде на Дима, за да иматъ и тримата по равно число орѣхи ?

15. Тряба да дадемъ на трима ученика 60 орѣха, нѣ тѣй щото вторий и третий да зематъ два пѣти толко, колкото пѣрвий. По колко ще са даде на сѣкого одного ?

Учителя може да съставя самичжкъ други задачи, които да задава на ученицитѣ си, нѣ винаги като варди правилото, което споменахме по горѣ.

П. Пѣрговъ.

Съсъ благодарение помѣстиями у листѣтъ си окръжното писмо, което Н. Преосвещенство Г-иъ Панаретъ, Пловдивскиятъ Митрополитъ, е испратилъ до народнитѣ учители отъ епархията си. Дано бари това писмо послужи за назидание на други народни учители, които се лишаватъ отъ грижитѣ на архипастиритѣ си :

Господа Учители !

Училищата когато сѣ свѣтло огнище на наукѣтъ и съврѣменно на доброто въспытаніе, тогава и просвѣтенитѣ въ тѣхъ хора обыкновенно ставатъ прѣдводители на народытъ къмъ доброто и напрѣдка ; но когато на противъ ся прѣдава въ тѣхъ само умствено развѣтіе и не ся обръща вниманіе върхъ правственостытъ и образованіето, тогава и лѣжепросвѣтенитѣ въ тѣхъ учены често ставатъ прѣдводители къмъ деморализаціятъ, могатъ да ни поведатъ къмъ злото и малко по малко къмъ народното опропастваніе. Това

като е тъй, и училищата като на пълно могат да възвѣшатъ или да унищожатъ нравственостъ, а заедно съ неѣ и щастіето на народа, налага ся намъ священная длъжность да надзираваме и ся грижемы за правилното развитіе на ученицѣтъ въ училищата, а Вамъ най-выше прѣдстои да ся мыслите за това развитіе и да го туряте въ дѣйствіе.

По образованѣтъ мѣста, както Ви е извѣстно, дѣцата ся ползватъ отъ домашно възпитаніе, отъ църковното назиданіе и отъ безбройны нравствены и религіозны книжки, за да могатъ тъй да ся развиятъ и образуватъ правилно и най-выше върхъ здравы религіозны начала и основы. Но при туй не по малка грижа ся полага, щото ученицѣтъ да придобиватъ и въ училищата добро религіозно чувство и крѣпны религіозны убѣждѣнія. Това като е тъй, по нашѣтъ мѣста ся лишавамы ный отъ много нѣща или средства за религіозно морално възпитаніе, защото нито домашно възпитаніе имамы, нито църковно назиданіе, нито полезны нравствены и религіозны книжки. Въ такво положеніе на работѣтъ ако прѣнебрегнемъ и не положимъ старанія, щото нашата младежь да ся възпитава добрѣ въ училищата, ако не прѣдадемъ на ученицѣтъ религіозны начала, и не имъ вдѣхнемъ уваженіе къмъ евангелскѣтъ заповѣды, и не ги подбуждаваме къмъ исполненіето на тѣя заповѣды, слѣдствіята отъ това ще бѣдѣтъ гибелны за цѣлія нашъ народъ, който, ако бы ся увлече чрѣзъ просвѣщеніето къмъ неуваженіе на вѣржтѣ, едно ще изгуби вѣчното си спасеніе, а друго като нѣма домашно възпитаніе, непрѣмено ще клони къмъ своето си разореніе и опростаяваніе. За това свята Ваша длъжность е, като сте учители на едно главно народно училище да ся споразумѣете върхъ тоя многоваженъ прѣдметъ между себе си, и всичкѣтъ съгласно да дѣйствувате, щото да прѣдавате на ученицѣтъ религіозно нравствено възпитаніе. Въ прѣдаваніето на всичкѣтъ въобще прѣдметы, когато ще дойде дума за религіјтѣ, непрѣмѣно трѣба да говорите съ уваженіе къмъ това божество, и да глѣдате да подбуждате сжщото впечатленіе и въ душжтѣ на ученицѣтъ. А особено трѣба да

вдѣхвате уваженіе къмъ религіѣтъ въ прѣдаваніето на религіознытъ прѣдметы както на катихизисътъ и на църковнытъ исторіѣ, когато при туй дължны сте да прѣдавате прѣдметытъ съгласно съ ученіето на православытъ вѣрѣ и съгласно съ църковнытъ постановленія. Но, което е и твърдѣ важно, понеже образованіето не може да ся прѣдаде другому просто съ думы, то за да утвърдите онова, което прѣдавате на ученицытъ, Вый трѣба да бждите на тѣхъ живѣ примѣръ за изпълненіе на религіознытъ и нравственытъ дължности.

А и отъ другѣ странѣ ни ся налага сѣщо по голѣмо отъ колкото сега вниманіе за религіозното въспытаніе и обученіе. Тая страна ѣ налѣтъли новытъ и страннытъ идеи, които отъ католицизмътъ, протестантизмътъ и другы чловѣчески мждрованія ся въвеждатъ почти врѣдъ низъ пространното наше отечество и всѣкадѣ гибелно дѣйствовать противъ народа и вѣрѣтъ. Като размысли чловѣкъ здраво върхъ нашѣтъ религіѣ, ще ся убѣди непрѣмѣнно че тя има много прѣимущества върхъ протестантизмътъ и другытъ сѣкты, и че ся основава на много по здравы основы и на много по добръ организациѣ за спасеніето и въобще за напѣдованіето на хората. А отъ другѣ странѣ като поразмысли за духа на народытъ, ще намѣри че промѣнуваніето на вѣрѣтъ и различіето по вѣрѣтъ принася всѣкоги най голѣмото раздробленіе между членовѣтъ на единъ и сѣщій народъ; и че тѣй за насъ, ако да бы оставимъ свободенъ входъ помежду ны на религіозны ересы и не ся прѣпазимъ отъ тѣхъ, ще ся збжде злото да изгубимъ еднѣ отъ най якытъ или по добръ, единственнытъ народны свѣркѣ — религіѣтъ, и вслѣдствіе на това да туримъ въ опасность нашето спасеніе и нашето народно сѣществуваніе. За това не трѣба да губимъ врѣме, но рано още да ся погрыжемы да прѣдадемы на нашытъ млады религіозно обученіе и религіозно образованіе, щото тѣй да не могатъ лесно да ся привличатъ отъ неосновны и общевредителны странны религіозны идеи.

Ный отеческы Вы свѣтваемы да ся споразумѣете върхъ горнытъ нѣща помежду си и съ читалищнытъ членове, щото да можете да земете всичкытъ потрѣбны

мъркы за въ ползж на нашѣтъ вѣрж и на нашія на-
родъ.

Надѣвамы ся че съ готовность ще приемете и ще
турите въ дѣйствиѣ нашѣтъ наставленія и, като призо-
вамамы върхъ Васъ Божіята благодать, оставамы.

Цариградъ Орта-Къой, 1874 Септемврій 24.

† Филиппополскій Панаретъ.

Съсъ благодарение помѣстями делнето писмо и о-
бьявление, които ни са испратихж отъ писарятъ на учи-
телското книжевно дружество, съставено у Свищовъ
подъ име «Напрѣдъкъ.» Желателно е да се яви уставъ-
тъ на таквози дружество, за туй молимъ ний Г. Писа-
рятъ на дружеството да ни испроводи една копия отъ
тоя уставъ. Ето писмото и обявлението :

Идеята, че училищата сж единственнытъ лостове,
които могатъ да въздигнатъ единъ народъ до високо
благосъстояніе и които му даватъ такъвж моралнж си-
лж, съ помощтъж на коѣкто той може съ отворено че-
ло да ся бори съ нѣкой пріятель на тъмнинѣтъ, — та-
зи идея отдавна ржководи просвѣтенытъ народы; съ
тѣзи идеѣж ся е проникнжлъ вече и нашійтъ народъ;
за туй свидѣлствуватъ многобройнытъ училища, отво-
рены изъ нашѣтъ татковинж. Нъ съ настоящійтъ редъ
можатъ ли напълно да постигнатъ назначеніето си учи-
лищата ни? Ето въпросътъ, който си задавахмы при
редовнытъ си учителскы събранія и намѣрихмы много
прѣчки, които прѣпятствуватъ на училищата ни за да
достигнатъ цѣльтъж си. Една отъ тѣзи прѣчки е нѣма-
ніето на добры учебници, особенно же по нѣкои пред-
мѣты.

За да съдѣйствувамы и ний отчасти въ прѣмахва-
ніето на този голѣмъ недостаткъ, ний съставихмы у-
чителско книжевно дружество съ имя «Напрѣдъкъ»,
на което цѣльта е да снабдява училищата ни съ по-
сгодны за вѣрмято и за развитіето на народа ни учеб-
ници. Отъ съставяніето му до сега ний смы проводилы

за напечатваніе три книги, о които послѣдната е Ботаниката; нѣ лишены отъ достатѣчны средства за напечатваніето и на тѣзи третѣи книгѣ, рѣшихмы да издадемъ за неѣ обявлѣніе за събираніе спомощници.

ОБЯВЛЕНІЕ.

Всѣкому е извѣстно, че природнитѣ науки сѣ, които распилѣхъ срѣднѣвѣковитѣ предразсѣдѣци и рѣждиви идеи; тѣ сѣ, които на всѣкъдѣ прѣнѣхъ свѣтлинѣ и распространѣхъ положителніятъ духъ; тѣ съкрушихъ дивятъ религіозенъ фанатизъмъ и на мѣстото му въздигнѣхъ истиннѣтъ вѣрѣ на Бога, като показахъ на свѣта безкрайнѣтъ му прѣмѣдрость въ твореніето му. Народитѣ, които съ вѣрѣмѣ захванѣхъ да сѣ занимаватъ съ изучаваніето на природѣтъ — тѣзи любезнѣ майкѣ на чловѣческіятъ родъ — въздигнѣхъ сѣ до високѣ стѣпень и материално, и морално. Нѣи Българитѣ, които въ всѣко отношеніе сме назадъ, особенно въ тѣзи науки, държимъ послѣдне мѣсто. Нашята сиромашка литература едвамъ броеднѣ — двѣ книги по тѣзи частъ. А особенно, нашитѣ училища сѣ съвсѣмъ лишени отъ печатани учебници по природнѣтъ Исторія. Природнитѣ науки, ако и да сѣ уведени вече въ много училища изъ нашеско, нѣ ученицитѣ сѣ принудени да пишѣтъ; а всѣкому е познато, каква мѣка е за ученицитѣ да пишѣтъ по 2 — 3 прѣдмѣта още и писаніето колко много вѣрѣмѣ поглѣща. Този голѣмъ недостатѣкъ, като жѣлаемъ да сѣ прѣмахне отъ нашитѣ училища, нѣи сѣ залавяме да издадемъ Естествениѣтъ Исторіѣ съставена отъ Г-на Манѣя Бѣлчева и прѣподавана отъ сѣщія въ тукашнитѣ училища. За сега нѣи туряме подѣ печатѣ *Ботаникѣтъ*, за койѣто и молимъ всичкитѣ родолюбиви Господа и Господѣи да ни снабѣтъ съ помощѣтъ си, като сѣ подпишѣтъ спомощници. Нѣи не можемъ отъ сега да опредѣлимъ цѣнѣтъ на книгѣтъ, защото като има и картинки, не можемъ да знаемъ почти и отъ колко коли ще излѣзе тя. Въ всѣкой случай ще бѣде съ най умѣреннѣ цѣнѣ. Като сме осѣдѣни отъ кѣмъ достаточни срѣдства за напечатваніето ѣ, молимъ ви да ни улѣсните въ това, като прѣдплатите по 4 гроша за единѣ екземплярѣ. Желателно е още, щото родолюбивитѣ спомощници да побѣрзатъ съ подписваніето си, та да могѣтъ имената имъ да сѣ напечататъ въ книгѣтъ. Тутаки слѣдѣ *Ботаникѣтъ* ще сѣ тури подѣ печатѣ и *Зоологіята*. Увѣрени, че ще сѣ посрѣщнемъ добрѣ отъ ученолюбивѣтъ публикѣ.

Свиѣцовъ, 30 Септем. 1874.

Оставаме съ почитаніе

Учителското Книжевно Дружество

«НАПРѣДЪКЪ».